

Universitätsbibliothek Wuppertal

Q. Horatii Flacci Epistolae Omnes, Qvae Extant

Horatius Flaccus, Quintus

Basilae, 1615

Epistola XI. Ad Bullatium

Nutzungsrichtlinien Das dem PDF-Dokument zugrunde liegende Digitalisat kann unter Beachtung des Lizenz-/Rechtehinweises genutzt werden. Informationen zum Lizenz-/Rechtehinweis finden Sie in der Titelaufnahme unter dem untenstehenden URN.

Bei Nutzung des Digitalisats bitten wir um eine vollständige Quellenangabe, inklusive Nennung der Universitätsbibliothek Wuppertal als Quelle sowie einer Angabe des URN.

[urn:nbn:de:hbz:468-1-1477](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:468-1-1477)

EPISTOLA XI. AD BULLATIUM.

Theticum.

Error Bullatii coarguitur, qui longè latèque peregrinando & negotiando, bene tranquille, ac beatè vivendi rationes posse certis locis inveniri putaret.

Quid tibi visa Chios, Bullati, notaque
Lesbos?

Quid concinna Samos? quid Cræsi regia
Sardis?

Smyrna quid & Colophon? majora minorave
famâ?

Cunctane præ campo & Tiberino flumine sordet?

6 An venit in votum Attalicis ex urbibus una?

An Lebedum laudas odio maris atq; viarum?

Scis, Lebedus quàm sit Gabiis desertior, atq;

Fidenis vicus: tamen illic vivere vellem:

Oblitusq; meorum, obliviscendus & illis,

Neptunum proculè terrâ spectare furentem:

2. Sed Eneg, qui Capuâ Romam petit, imbre lutoq;

Aspersus, volet in caupona vivere nec, qui

Frigus collegit furnos & balnea laudat,

Ut fortunatam plenè præstantia vitam.

Nec si te validus jaçtaverit Auster in alto,
Idcirco navem trans Aegæum mare vendas.

3. Incolumi & Rhodos & Mytilene pulcra facit quod

Penula h' solstitio, campestre nivalibus auris,

Per brumam Tiberis, sextili mense caminus.

4. Dum licet & vultum servat Fortuna benignû,

Romæ laudetur Samos & Chios, & Rhodos abiens.

Tu quamcunque Deus tibi fortunaverit horam.

1. 0 Gratâ sume manu nec dulcia differ in annum:

Ut quocunque loco fueris, vixisse libenter

Te dicas. Nam si ratio & prudentia curas,

Non locus effusi latè maris arbiter, aufert:

1. 5. 1 Calum: non animum, mutant, qui trans mare
currunt:

Strenua nos exercet inertia navibus, atq;

Quadrigris petim9 bene vivere quod petis, hi. m. est

Est Ulubris: 6. animus si te non desicit æquus.

Anasysis Dialectica.

ODe 26. l. 2. fuit hujus argumenti de tranquillitate animi. Habet quidem multum jucunditatis mutatio soli & cæli, ipsaq; peregrinatio interfecta: præsertim si fiat è crasso & concreto cælo in tenue & purum: Ptolomæus tamen docet, hominem ad aliud clima translatum naturam ex parte mutare, quod ad corpus attinet, sed non animi tranquillitatem atq; prudentiam dare aut tollere potest talis mutatio, ut rectè Bias nos admonet, τὸ πῶν μεταβολὰ αἰετὲ φρονισὴν διδάσκεισιν, ἕτε ἀφ' ἑποῦ ἕτε ἀφ' ἑποῦ. Itaque ad vitam bene beateq; colendam, nihil opus est tantâ tot insularum & regionum peregrinatione, nihil tot urbium lustratione: sed tantum æquitate, moderatione & tranquillitate animi: è quibus solis, non è locorum amœnitate petenda est vitæ beatitudo. Cic. tamen Agraria 2. demonstrat dissimilia majorum & rursus facta ex efficiente causa Campanæ arrogantia, quam statuit in natura loci ac victus ratione & consuetudine ad hæc verba, non ingenerantur, hominibus tam à stirpe generis ac seminis, quàm ex his rebus, quæ ab ipsis, natura loci, & à vitæ consuetudine suppeditantur, quibus alimur & vivimus. Carthaginenses fraudulentissimi & mendaces, non genere, sed naturâ loci: quod propter portus suos multis & variis mercatorum & advenarum sermonibus ad studium fallendi studio questus vocabantur. Ligures montani, duri, atq; agrestes, docilis ager ipse nihil ferendo, nisi multâ culturâ & magno labore questum. Campani semper superbi bonitate agrorum, & fructuum magnitudine, urbis salubritate, descriptione, pulchritudine. Hic autem locutus Physicus est ait ibidem P. Ramus quem Galenus ex autoritate Hippocratis, Platonis, Aristotelis disputavit in libello, quod animi mores temperaturam corporis sequantur. Sed enim hæc tam varia peregrinatio nequidius videtur notari, tanquam potius suscepta questus, quàm animi gratiâ. Hæc certè summa est Epistolæ: cujus argumentum est è loco causarum efficientium verarum, ut constat è remotione falsarum, quæ proponuntur in iocò è distributione loci in 4. insulas, & urbes novè. Insulæ aut sunt, Chios Lesbos, Samos, Rhodos: urbes Sardis, Smyrna, Colophon Roma, una ex Asiaticis, Lebedus, aliqua transmarina, Mytilene, Ulubris: qua-

rum tres insulæ, totidemq; urbes in questionem cadunt & comparatè pronunciantur, sicut ne tamè, quam a famâ & auditione accipiuntur, nec ne. Item utrum ipsi Bullatio nihil aut certe parum ad Romam esse videatur hæc omnia? Deinde an his posthabitis mallet Bullatius habitare in aliqua urbe Asiæ, an etiam Lebedi: à cuius habitatione primum sic deterret Bullatium collatione minorum, quod in hoc vico major sit hominum solitudo, quam Gabus & Fidenis, ut postea videatur ejus consilium approbare è diversis & adjunctis quod licet Lebedus cætu hominum non frequentetur, vellet tamen illic vitam colere, ut qui locus sit ab interuentu suorum maximè remotus, & undè naufragia aliorum procul tutus possit intueri.

2. Poeta videtur superiorem approbationem temperare ad certam legem & conditionem restringere similibus, quorum protasis est duplex, ut ostendat in exteris regionibus commorandum quidem, tanquam in hospitio, non autem habitandum, tanquam in domo, non secus atq; viator, qui pluviam & luto gravatus, dum Romam Capuâ petit, in cauponam divertit sui rescicendi & recreandi tantum gratiâ non per petuò illic degendi causâ: non dissimili animo alter excruciatu & quassu acerbo frigore ad hypocausta se recipit: quia diversoribus hisque rebus utimur, tanquam ad aliud felicius tendentes, non autem fruimur, velut jam inherentes rei cupita & amata: nõ aliter tu, o Bullati defunctus gravissimo tempestatis periculo, debes te & navem rescicere in regione transmarina, ut inde tandem aliquando patriam repetas.

3. Consilium de reditu confirmatur parium collatione, cujus apodosis est quadruplex, ut doceat, Bullatium falso credere melius ac beatius habitari in exteris regionibus, quàm in Latio: et, inquit, qui sane est mentis, id est, nullâ cupiditate lucri perturbatus, tantum accedit ad iumentum ad bene vivendum e celeberrimis illis locis Rhodo & Mytileni & similibus: quantum ex aqua Tiberis intolerabili frigore: quantum demq; ex hypocaustis & luculentis caminis rapido aestu.

4. Poeta dissuasit adhuc tranquillitatem vitæ conditione locotum esse æstimandam: nunc eandem ex animo perturbacionibus vacuo suadet metendam, ac primum ex adjuncti

Jaclaverit.] Sic Virg. Aen. 1.

— *Multum ille et terris jaclatus & alto*

Sic etiam Cic. 1. de Offic. *Et ut sapè ex alto in portum se contulerit*, pro remotissima maris parte a continente, vel profundissima. At quum ibidem Virg. dicit, *Ma- ja genitum demisit ab alto*, id est, e caelo. Itaque *altum* pro ratione rei aptum substantivum requirit.

Trans Aegaeum.] De hoc mari dictum est Od. 16. l. 2. sententia autem est: Non continuò debes vendere navem in regione transmarina, & illic habitare, quòd aliquam navigationis incommoditatem perceiveris.

Incolumi.] Reperitur simplex adjectivum columis & colume in Trinummo Plauti, sed conjunctum vsitatus est, incolumis, pro integro, salvo, & sano, quibuscum apud Cic. sapè geminatur, & a *columen*, *inu*, deductum videtur: quod pro fulcro, praesidio, & ornamento sumitur, ex illo Terentij: *Columen nostra familiae*. Rhodos & Mitylene idem tibi sanæ mentis adjumentum afferent, quod penula tempore sereno, quod etiam subligaculum & brachæ astate, & frigidus amnis acerbissimo frigore, & luculentissimus focus acutissimo sole. De camino urente & lacrymoso fumo dictum est Satyr. 5. lib. 1. Nobis caminus est, per quem, velut per canalem ignis e foco & fumus emittitur sine noxa extra tectum: alijs etiam est fornax sine exitu: alijs denique hypocaustum: vnde non satis constat, quo de genere locus hic intelligendus sit. Illud Satyr. 5. de camino exitum non habente sumendum esse fumus illic indicavit. Sed de Rhodo & Mitylene diximus copiosè Od. 7. lib. 1.

Penula.] Genus est vestis, quod tunicis caelo pluvio & frigido superinduitur, ut e partitione Galbæ liquet lib. 6. cap. 3. *Quint.* *Quum ille penulam rogant, respondit, non pluit, non est opus tibi: si pluit, ipse utat.*

Campestre.] Sententiâ D. Augustini de civ. Dei 1. 14. c. 21. negatur Latinum esse *to campestre*. & ex eo dictum, quòd illo, qui exercebantur nudi in campo Martio, pudenda operiebant sua. Asconius tamen Pæd. in orat. pro Marc. Scauro paulò aliter describit, dum id vocat *Campestre*, quod succingitur ab umbilico ad pedes demissum & ad partes corporis pudendas regendum.

Vixisset libenter.] I. facilimè. ut hoc vicissim pro libenter Epist. 16. lib. 2. ad famil. in *maritimus facilimè sum*, i. libenter.

Nam si.] Non connectit hic *si*, sed cum *nam* *ai* *no* *xi* *pro* *quia* hoc tamen connexè in analysi nostra explicatum fuit.

Locus arbiter.] Ode. 3. l. 1. ad vers. *quo non arbiter Adriae major*. interpretati sumus. Notum dominantem & potentem maris Adriani, quæ interpretatio potest huic loco convenire, ut curas intelligamus ratione & prudentiâ pelli, non mutatione cujusquam

loci, quantum visuti a sævitia vasti maris, ita ut hinc videatur, velut ex alta rupe, imperare: quanquam non ignoro verbum *arbiter* vsurpari a Plauto in Aulul. pro spectare & observare. *hinc ego huc atque illic poterò, quid agant, arbitrarier*, ad quam certè notionem videtur explicandus locus Plauti in milite Glorioso *mibi quidem jam arbitri vicini sunt, mea quid fiat domus*, id est, spectatores: vnde apparet id sensibus tribui, quod est mentis. Itaq; non vrbis tuta a vasto mari, quæ hoc spectat, tanquam spectator animi securi ludos, auferit sollicitudines.

Inertia.] I. inconsideratus labor nos frangit.

Bene vivere.] Antimeria est, pro, vita beata.

Inertia strenua.] De his appositis ita statuendum, ubi de alijs apud hunc Poëtam, inlapiens sapientia Od. 34. l. 1. in quam nostras revisæ notas, & alias in Epist. sequentem ad verba concordia discors: quales sententiæ Græci videntur appellare *de vi* *o* *o* *o*, tanquam diceret *acutissimas*, quum ita affectatè & acutè pronuncientur ut insipidæ & fatuæ videantur sicut Servius in Aeneid. 7. vers.

Num capti potuere capi, num incensa cremavisti.

Troja viros? annotavit, cum felle dictum est: nam si hoc removeas, erit Oxymorum, qualis est sententia Cicer. in Verrem, *si tacent, satis dicunt*. Item ut in *uberriam Siciliae parte Siciliam quareremus*, qualis est Græcis *ἀγαστέρος ἀγία*, quam ita concilias, ut jam dialectica indicantur quum homines intelligentur *strenui* acres & promti ad commotionem animorum; segnes contra & pigri ad eorundem sedationem. *Strenuus enim proprie dicitur miles*, qui corporis agilitate potest exequi mandata imperatoris sui, ut strenuitas sit aliquid minus quam fortitudo: quia hoc ad imperium animi, illud ad corporis servitium sit referendum: quod discrimen ex hoc Ciceronis loco elucet, *ut cognoscere te si minus fortem, at tamen strenuum*, utrumque Epist. 7. tributum est L. Martio Philippo vehementi oratori ac disertio: Item e penultimo vers. 2. Epist. *sin cessas, ane strenuus anteis*. Cornelius quoque Fronto hæc ex efficiente ita distinguit: *agilem actio facit, strenuum motus fortem animus, robustum corpus*.

Ulubris.] *Ulubra* locus ac vicus est in Italia valdè infrequens, vbi tamen Cæsar Augustus dicitur nutritus: hujus loci palustris meminit Cicero lib. 7. Epist. ad famil. Treba. *Nam Ulubris honoris mei causa vim maximam ranunculorum se commisse constabat*: vbi locus est scriptoris in clientes Trebatij, quos vocat ranunculos *Ulubrarum* incolas: quos prius Epist. 12. hujus lib. appellarat *populum Ulubrarum*. *Quid fiet porro populo Ulubrano, si tu statueris quod sedem non oportere*, id est, Remp. administrari? *Quidam existimant Ulubras non coloniam, nec municipium, sed præfecturam fuisse, quæ jus Roma civitatis habebat, ejusdemque legibus & magistratibus parebat: sed omisi admonere de hæc repugnantiâ.*

Explicatio Rhetorica.

E Panaphora est in *quid* multoties repetito initijs membrorum, ac præterea *αναφορῶν*, *deliberatio* cum Bullatio de varia peregrinatione, vbi octies hic interrogatur, ac pro eo Poeta tandem ad quatuor quaestiones tantum de Lebedo, Samo, Chio & Rhodo respondet.

b Synecdoche est generis pro Martio campo nec tamen meo iudicio malè diceretur totum hoc campo & Tiberino flumine per synecdoch. cam periphrasin Romæ, præ qua vrbes alia & regiones contemnendæ

& parvi pendendæ videntur. Id enim sonat verbum *serdere* ab immundis rebus sumtum & translatum, quo tropo vsus est Corydon Virg. Eclog. 2.

quoniam sordent tibi in unera nostra

c Anaphora.

d Polyptotum.

e Metonymia subjecti pro mari furioso & infano. cuius rex & dominus est Neptunus e partitione regni Saturnini inter fratres & sorores.

f Altera est Epanaphora.

g Meta-

g Metaphora est ab integris ac firmis corporibus ad animum: qualis fuit Satyr. 3. lib. 1. incolunt capiteis, pro, integer ne es animi? ut ibidem.

h Solstitium, aura invalida bruma, mensis Augustus videntur mihi modificata verba pro hominibus in tali caelo versantibus, praeterea in solstitio est synecdoche generis pro aetivo.

i Metaphora quoque est a corpore ad animum pro grato & memori animo, quod Graece dixeris, χρεω λαβών μέμνησθε, memento acceptum beneficium: sicut est in dulciora et saporibus pro, commoda & dona praesentis horae cape.

k Sumtum est a iudice, qui totius rei habet arbitrium & facultatem ad significandum, nullum esse locum, qui procul a terra spectet vastitatem procellosi maris, 15

tam ab illius casibus tutum, ut possit animo dare tranquillitatem.

l Metonymia est ambientis aeris pro subiecta regione, quam solum mutavit, non mores & naturam. Hanc sententiam Aeschines in Ctesiphontem usurpavit ἀρεσποιας. ubi docet orator neminem fore virum bonum apud externos, qui parvus fuerit apud suos ἡ γὰρ, ἐφ' ἣν, τὸν τρόπον, ἀλλ' ἂν τὸν τρόπον μόνον μετήλλαξέ, id est, non enim, aiebat, mores, sed locum solum mutavit, ubi est, μετανομοσία. Ita caelum pro aere lib. 1. Titul 2. Institut. in distributione animal.

m Anadiplosis est in sono ejusdem vocis ad clausulam praecedentis & initium sequentis sententiae iterato.

EPISTOLA XII. AD ICCIVM.

Theticum.

Iccio nunciatur, quis satis locuples dicendus sit, quanti faciendus amicus, & quis reipublicae status.

Fructibus Agrippae Siculis, quos colligis Icci, Si recte frueris non est, ut copia major Ab Jove donari possit tibi: tolle querelas.

2. Pauper enim non est, cui rerum suppetit usus.

3. Si ventri bene, si lateri est pedionusq; tuis: nil Divitiis poterunt regales addere majus.

4. Si forte in medio positorum abstemius, herbis Vivis & c. vrticā si v. ves protinus, ut te Confestim liquidus Fortunae rivus in auret:

5. Vel quia naturam mutare pecunia nescit: Vel quia cuncta putas una virtute minora.

6. Miramur, si Democriti pectus edit agellos, Cultaq; dum peregrus es animus sine corpore velox:

Quum tu inter scabiem tantum, & contagia laceri

Nil parvum sapias, & adhuc sublimia cures.

Quae mare comescant causa: quid temperet annum

25 Stella sponte sua jussane vagentur & errent:

h Quid premat obscurum Lunae: quid proferat orbem:

Quid velit & possit rerum concordia discors:

Empedocles an Stertini deliret acumen.

30 7. Verum seu pisces, seu porrum & cape trucidas

Uttere Pompejo Groppho & si quid petet, ulro

Defer: nil Gropphus, nisi verum orabit & equum.

8. Vilis amicorum est annona, bonis ubi quid des.

35 9. Ne tamen ignores, quos si Romana loco res,

Canaber Agrippae Claudi virtute Neronis.

Armenius occidit, jus imperiumque Phraates

Cesaris accepit genibus minor: aurea fruges

Italia pleno diffundit copia cornu.

40

Analysis Dialectica.

Ad primum quaestionis caput respondet e paribus, Enthymematicis sic judicatis, (majora enim & minora negata reducuntur ad paria),

si recte frueris rebus presentibus, eque dives es, atque locupletissimus quisque: si antecedens est verum, desine de paupertate apud me conqueri. ex his Iccij querelis cognoscimus eum non fuisse μαζαρόφιλον quem Aristoteles varie

describit Ethic. lib. 4. cap. 3. & hujus varia descriptionis sunt haec, καὶ οὐκ ἀναγκαῖον, ἢ μικρὸν ἢ κτλ. διοφρατικός & δεινός. ἀπὸ δ' ὀφλοῦ γὰρ ὄφλος ἐξείνεται τὸν τῦτον. i. vir etiam

in magnanimitate de damnis necessario acceptis, sive parvis minime queribundus est, neque simplex ullus est enim ejus qui valde curat illa, ut esse affectum in ipso. Hoc in loco dicitur magnanimus non queri solitus, siquid forte incomodi & damni acceperit in rebus ad vitam necessariis, nec vnaquaque hora delectare detrimenta rei domesticae, nec praeterea quemquam rogare opem

his refarciendis malis, quod qui facit, aperte indicat se hec habere impense cara, nec sine inde posse vitam dignitatemque suam tueri. Magni autem animi signum Cicero dedit lib. 14. epist. 9. ad Atticum, quum ita scripsit

Sed quod queris, quid arcesserim Chrysiptum (architectum) tabernae mihi duae corruerunt, vel quae rimas agunt. Itaque non Inquilini, sed muros etiam mi gravaverunt. Hanc ceteri calamitatem vocant: ego nec incommodum quidem, quam

vis aliorum quisque de talibus eventis multas fundat querelas sic, o Socrates! o Socratici viri! nunquam vobis gratiam feram. dii immortales quam mihi ista pro nihilo!

subaudi habeam: Quam bonorum amissionem Cicero se a quo ferre ostendit animo beneficio philosophiae atque studio sapientiae, non autem hujusmodi bonum accepisse ab animi magnitudine sibi naturaliter insita,

In describendo autem loco superiori Ciceronis usus sum olim exemplari multum differente, quod anno 1588. in lucem Luguni editum fuit sumptibus Sybilla a Porta.

2. Illustratur complexio descriptione pauperis ex adjunctis, quod hinc non suppetat usus rerum, & multa desunt: sed quia Iccio suppetunt ad vitam cultum omnia, nihilque deest. i. satis est ei res Iccius, ipsum non esse pauperem concludit.

3. Approbatio est assumptione quadam distributione rerum, quae fit ex adjunctis, cibis, potione, lectisternio, curribus & equis nomine subiectarum corporis partium significatis, quemadmodum videtur Porphyrio interpretari, quod non minus quis fortasse probaret, quam si de optima valetudine, recta & firma corporis constitutione, de magno denique ad cetera labore interpreteris, ut nonnulli faciunt, qui sententiam suam vulgatam parabolam tuerentur, melior est sanitas, quam ingens thesaurus: quae certe interpretatio est quadam repetitio praecedentis

h h 2 syllo-